

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1942

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"
38 — ΣΤΑΔΙΟΥ — 38
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΥΡ. Δ. 1776 Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Τὸ «τεσσεράγκουνο τῆς κατωτεντώστρας».

«ΤΟ ΤΕΣΣΕΡΑΓΚΟΥΝΟ ΤΗΣ ΚΑΤΩΤΕΝΤΩΣΤΡΑΣ ΚΑΘΕ ΟΡΤΑΓΚΟΥΝΟΥ ΤΡΙΑΓΚΟΥΝΟΥ. ...» Μὲ πελώρια γράμματα ὁ καλλιγράφος τῆς τάξης εἶχε χαράξει στὸ μαυροπίνακα τὸ Πυθαγόρειο θεώρημα «εἰς γλώσσαν μαλλιαράν». Μᾶς τὸ εἶχε μάθει τὴν προηγούμενη ὥρα ὁ καθηγητὴς τῶν γαλλικῶν, προσθέτοντας «παρεμπιπτόντως», ὁ χρυσοστόμος, πὼς ὁ συνάδελφος του τῶν φυσικομαθηματικῶν εἶταν κι' αὐτὸς — τί κρίμα — ἀπὸ τοὺς «χουδαϊστιάς».

Πάνε χρόνια ἀπὸ τότε. Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα εἶταν στὴ βράση του, κι' ἐμεῖς εἴμαστε παιδιὰ τῆς Πόλης. Λοιπὸν, μιά μερὰ ἐγράψαμε στὸ μαυροπίνακα τὴν ἐκδικητικὴ γραφή — πειστήριο τῆς ἀνομίας. Κι' ὅταν ὁ ἔνοχος καθηγητὴς τῶν φυσικομαθηματικῶν μπήκε στὴν τάξη μετὰ τὸ διάλειμμα, ἡ ἱερὴ ὀρμὴ μας ζωντάνεψε τὴν καλλιγραφημένην φράση — μουρμουρητὸ στὴν ἀρχή, ἀλαλαγμὸς κατόπι — στὰ γυμνασμένα λαρυγγία τῶν σαρανταπέντε ἐλπιδοφόρων θηριῶν ποὺ συναποτελοῦσαν τὴ δεύτερη τάξη τοῦ Ζωγραφείου. Ὁ ἴδιος ἔνθεος ζῆλος ὕψωσε στὰ οὐράνια τὸ διαπασῶν τῶν φωνῶν. Αὐτὸς χαλύβδωσε τὰ χέρια ποὺ χτυποῦσαν μὲ μανία τίς κασετίνες πάνω στὰ θρανία, κι' αὐτὸς ἔβαλε ὀπλὲς στὰ πόδια μας, ποὺ κλωτσοβολοῦσαν ἀλύπητα τὸ κακοσκουπισμένο πάτωμα.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς εἶναι μιά δύναμη τῆς φύσεως. Γλέντι τριχοῦβεργο κι' ἐθνικὴ ὑπηρεσία. Ἀπὸ τὸ τρίτο θρανίον, ὅπου καθόμουν, παρακολουθοῦσα τὸ θῦμα μας, τὸν μαλλιαρὸ καθηγητή. Στάθηκε μιά στιγμή σοσιτισμένος ἀπὸ τὸ ἀπροσδόκητο ξέσπασμα, κι' ἡ ἀγανάκτηση τοῦ κόρωσε τὴν ὄψη. Ἡ ματιὰ του ὅμως ἔπεσε στὸ μαυροπίνακα, κατάλαβε, καὶ γαλήνεψε ἀπότομα. Χαμογελῶντας, περιμένε νὰ κοπάσει ἡ μπόρα.

Τὴ μερὰ ἐκείνη, μέσα στὸ σύννεφο τῆς σκόνης ποὺ σήκωνε τὸ ἐθνοσωτήριον ποδοβολητὸν μας, τὸ φωτεινὸ χαμόγελο τοῦ Σταματιάδη μοῦ ἔδωσε τὸ πρῶτο μήνυμα τοῦ Δημοτικισμοῦ. Κι' ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ πρόσεξα τὸ Δάσκαλο. Ἡ φυσιογνωμία του, μὲ τὰ φουντωτὰ μαλλιά γύρω στὸ πλατὺ φαλακρὸ του μέτωπο, μὲ τὸ στρατιωτικὸ του μοῦσι, εἶχε κάτι τὸ ἡρωϊκόν, τὸ ἀσκητικόν θὰ ἔλεγα σήμερα. Μοῦ θύμιζε τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντη τῆς Ἱστορίας τοῦ Βραχνοῦ μας.

Πέρασε καιρὸς. Πάψαμε νὰ εἴμαστε παιδιά. Μάθαμε γράμματα, ξεσκολίσαμε καὶ τὰ ξεχάσαμε. Τὸ Πυθαγόρειο ἔγινε γιὰ τοὺς περισσοτέρους μας κάτι σὰ μῦθος τοῦ Αἰσώπου, κι' ἡ Γεωμετρία προϊστορικὸ κοιμητήρι ἀπολιθωμένων θεωρημάτων. Καθὼς μεγαλώνουμε, τὸ ἀνάστημα τῶν δασκάλων μας ἄρχισε νὰ παίρνει στὰ μάτια μας τίς πραγματικὰς του διαστάσεις. Ἡ σοφία τους ἔπαψε νὰ μᾶς φαίνεται ἀλύθμενη. Δυὸ - τρεῖς ἔμειναν ἀκριβῶς ὅ,τι εἶταν: σεβαστοὶ καθηγηταί. Οἱ περισσότεροι ἔγιναν λιὰ γιὰ μᾶς μέτριοι ἄνθρωποι. Καὶ κάποιοι τους, μετρώτατοι ἄνθρωπάκοι. Ἐνας - δυὸ μεγάλωσαν μὲ τὴν ἀπομάκρυνση. Περισσότερο ἀπ' ὅλους, ὁ Σταμα-

τιάδης. Καθὼς περνοῦσε ὁ καιρὸς κι' ἔσβυναν ἀπὸ τὴ μνήμη μας οἱ φυσιογνωμίαι τῶν ἄλλων, ἡ προσωπικότητά του μεταμορφωνόταν. Ὁ καθηγητὴς τῶν Φυσικομαθηματικῶν Στ. Σταματιάδης γινόταν ὁ Δάσκαλος Ἐλισαῖος Γιαννίδης, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τοῦ Δημοτικισμοῦ.

Στὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσας ἄλλοι ἀσχολήθηκαν μὲ τὴ διακόσμηση, τὰ στολίδια. Ὁ κόσμος ὁ πολὺς τοὺς παρακολούθησε καὶ δοξάστηκαν. Ὁ Ἐλισαῖος Γιαννίδης δούλεψε ἀκούραστος στὰ θεμέλια. Μεθοδικά, στοχαστικά, φιλοσοφημένα, ἀγωνίστηκε νὰ δώσει ὑπόσταση στὴν ἐπιστημονικὴ διαμόρφωση τῆς δημοτικῆς. Πόσοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ τὸν γνωρίζουν; Ἀφότου, πρὶν τριάντα χρόνια, δημοσίεψε τὸ «Γλῶσσα καὶ Ζωή», τὴν περίφημὴν ἀπολογία τῆς μητρικῆς μας γλώσσας, δὲν ἔπαψε νὰ μοχθεῖ καὶ νὰ παράγει στὸ δύσκολον τομέα του. Πρῶτα, τὸ «Μεγάλον Πρόβλημα», ἡ νοητότερη καὶ πειστικώτερη κριτικὴ τοῦ Ὑλισμοῦ, ποὺ διαβάσαμε ἑλληνικά. Κατόπι ἀκολουθήσαν πλήθη λεπτότατες γλωσσικὲς παρατηρήσεις. Ἐπειτα ἀκολούθησε ἡ «Ἀστρονομία» του, ἡ πρώτη Ἀστρονομία γραμμένη στὴ δημοτικὴ. Τελευταία ὅμως ὁ Γιαννίδης σιωποῦσε. Λέγαμε πὼς θὰ ἤθελε νὰ ξεκουραστεῖ λιὰ, ἀφιερώνοντας τίς ὑπόλοιπες δυνάμεις του στὸ ἄλλο μεγάλο πάθος τῆς ζωῆς του, τὴν ἐναρμόνιστον τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

Ἄλλὰ νὰ ποὺ βρῆκα προχθὲς στὸ τραπέζι μου ἕνα βιβλίον: «Ἐλισαίου Γιαννίδη, Στοιχεῖα Γεωμετρίας» γιὰ τίς ἀνώτερες τάξεις τῶν Γυμνασίων.

Ἡ Γεωμετρία στὴ δημοτικὴ. Τί σταθμός! Ἐνα βιβλίον ποὺ ἀξίζει τριακόσιους τόμους ἔρωτα σὲ πεζὸ καὶ σὲ στίχους.

Ἄρχισα νὰ τὸ φυλλομετρῶ μὲ χαρὰ. Καὶ τότε, κεῖ ποὺ γυρνοῦσα τίς καλοτυπωμένους σελίδες, τὰ πράγματα μοῦ φάνηκαν ν' ἀλλάζουν γύρω μου. Τὸ ἐπαγγελματικὸν γραφεῖον μίκρυνε, θάμπωσε, μελανώθηκε, ξανάγινε μαθητικὸν θρανίον. Ἄστραψαν στὸ μαυροπίνακα τὰ ἐπιτιμητικὰ γράμματα. Μαζεύτηκαν πάλι γύρω μου τὰ λησμονημένα τῶν συμμαθητῶν κεφάλια. Ξανάζησα τὴν ἀξέχαστον στιγμὴν: «Τὸ τεσσεράγκουνο τῆς κατωτεντώστρας». Καὶ μέσα ἀπὸ τὸ σύννεφο τῆς σκόνης καὶ τῆς λησμοσύνης, ἀντίκρισα πάλι τὸ φωτεινὸ χαμόγελο τοῦ Σταματιάδη.

«Τὸ τεσσεράγκουνο τῆς κατωτεντώστρας...» Ὁ Δάσκαλος δὲν βιάστηκε ν' ἀπαντήσῃ στὴν ἀμυαλιά τῶν παιδιῶν, στὴ συκοφαντία τῶν συναδέλφων του. Μὲ τὴ νηφάλια αὐτοπεποίθηση τοῦ σοφοῦ, ποὺ ξέρει πὼς τὸ ἔργο του ξεπερνᾷ τὰ χρονικά περιθώρια μιᾶς ἀνθρώπινης ζωῆς, ὁ Γιαννίδης μᾶς ἔδωσε τὴν ἀπόκρισίν του μετὰ εἰκοσπέντε χρόνια. Τί τάχα ἂν οἱ τότε μαθηταί του εἶναι σήμερα σχεδὸν γέροι; Τί κι' ἂν θὰ εἶναι ἴσως πεθαμένοι ὅταν ἀντικαταστήσῃ τίς ἄλλες στὸ Γυμνάσιον ἡ «Γεωμετρία» τοῦ Γιαννίδη; Ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν ποὺ ἔδωσε στίς παλιὰς κραυγὰς τους θὰ ἐπωφεληθοῦν τὰ παιδιὰ τους καὶ τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν τους.

— Ἐκείνων ποὺ εὐτύχησαν νὰ γνωρίσουν παιδιὰ.

ΧΡ. ΑΝΔΡ. ΜΑΝΕΣΗΣ